

UNITÁRIUS KÖZLÖNY.

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Szerkesztik: Nagy Lajos és Boros György.

Megjelenik havanként egyszer. Ára 1 frt 20 kr. Egyes szám ára 12 kr.

Jónás.

Parancsoltad Uram: „Menj nagy Ninivébe,
Kiálts, veszedelmet ő gonosz szívébe!“
De irgalmasságod' már eleve tudtam;
Szemedet kerülvén, tengerre futottam.

Haj! nem türt kebelén a haragos tenger. —
Szörny maga, szörnyektől üzetik az ember.
Hogy újból láthatom a világosságot:
Csodálva csodálom nagy irgalmasságod!

De gonosz Ninivén miért könyörüljek?
Te mondád: „Negyven nap, azután elsüjved!“
Második szavadra megátkoztam, — hittem;
Nem teljesedék be; mégis várom itt lenn.

Egy, a mit sajnálok: ezt a lombos tököt,
Mely e kémhelyen, itt, árnyával befödött.
Férget küldtél rája; hév keleti szelet;
Búval temetsz el, míg szived bosszút feled.

S szólt az Úr: „Te ezt a gyarló tököt szánod,
Melyet nem is kelle növelned, munkálnod;

---

*Jelen számunkhoz $\frac{1}{4}$ iv melléklet van csatolva Marosi
Gergely unit. tanár arczképével.*

Mely felnőtt egy éjjel, hervadott más éjjel,
Harmadikon a szél szórta szerte-széjjel?

És én ne sajnáljam ezt a nagy Ninivét,
Tizenkét tizezer balga ember szivét,
Ki nem tudja, melyik jobb keze, bal keze, —
S vele annyi barmot, melynek nincs is esze? . . .“

Dr. Nagy Mór.

Feladatunk.

(Megnyitó beszéd.)*

A Dávid Ferencz Egylet az unitárius egyház kebelében, az 1885. évben alakult s célja „az unitárius keresztény vallás, a hit- és erkölcs-tudomány és neveléstan körébe tartozó elvek és kérdések tisztázása és terjesztése, a keresztény vallásos és erkölcsi élet ápolása és emelése.“

S hogy mi okon nevezte magát az egylet Dávid Ferenczről? A felelet rövid: kegyeletből, mert e nagy férfi, e nagy reformator volt hazánkban az unitáriás hitvallás megalapítója, a 16-ik százban, s tán azért is, mert a Dávid Ferencz nevével jelezni kívánták az egylet működési irányát: a tudomány hatalmával, az igazság fegyverével küzdeni a felvilágosodásért s az ember legbecsesebb kincséért a lelkiismereti szabadságért.

Mintha látnám némely arczon a kétkedést s olvasnám a megjegyzést: Mi szükség ma ily egyletre, mikor a vallási viták kora lejárt! Nagy tévedés ezt hinni, mert míg a kebelnek szüksége van religiora, s pedig erre mindig lesz szüksége, e kérdések meg nem szűnnek. Politikai és más mindennapi kérdések háttérbe szoríthatják, de végképpen meg nem szüntethetik. De nem is volna jó, ha megszűnnének, mert az emberi kebel úgy van alkotva, hogy az örök szépet, az örök jót és örök igazságot kutassa, azok után vágyódjék — és e vágy ez epekedés az eszményi felé, emeli fel az embert a föld sarából, a „siralom völgyéből“; de ha elérhetné azt, megtalálhatná azt, birhatná azt, kihalna a szivekből a vallás, de az emberiség fejlődése is megszűnnék.

A középkor keresztény papjai azt hitték és hirdették, hogy bir-

---

*) Tartatott Székely-Kereszturt a keresztköri fiók-egylet első felolvasó gyűlésén f. é. febr.

tokukban van az eszményi legtükéletesebb lény, s a menyországnak ők a tulajdonosai, s „Péter utó dai“ exclusiv jogot is formáltak annak kulcsaihoz. És az emberiség e téves hit nyomása alatt fejlődött-e, vagy visszafejlődött? Elég ha azt mondom, hogy ama kort, a középkort, a sötétség korának jelzi a történelem. Nem is érezte jól magát az emberi szellem e korban, mert az emberi szellem nem türi a leigázást. S mily nagy tiszteletünkre méltó az egyszerű barát, Luther, ki az emberiség jogaiért szembe mert szállani saját egyházával és hirdette, hogy a menyország mindenkié, ki szívében képes felemelkedni a legfőbb jóhoz, s ki igazán érzi és gyakorolja is a Krisztus által hirdetett „felebaráti szeretetet“. És mert az egyház „non possu-mussal“ felelt, mily lélekemelő volt a reformátorok tiltakozása ez ellen, s e tiltakozás átszállott örökségképp mireánk.

De egy nem kicsinylendő jelenség, mely hazánkban a protestánsok kebelében épp a legközelebbi időben is feltűnt, erősen megragadhatta minden gondolkozó figyelmét. S kérdezhetjük, hogy hát a protestáns „szabad vizsgálódással“ hogyan állunk?

A protestantismus egyértelmű a szellemi haladással, s ime a par excellens reformatus, vagy jobban illik reá a kalvinista Róma, Debreczen, az unitáriusoknak protestáns irodalmi társaságból kizárása mellett tör lándzsát, s a szabad vizsgálódás, a lelkiismereti szabadság hiveivel szemben proclamálja a „mozdithat-lanság“ tanát. Nő, és ez ellen nem kell tiltakozni? Tiltakozik ez ellen a korszellem, igen a felvilágosodás.

Ily viszonyok között a kétkedők tán meggyőződnek, hogy a Dávid Ferencz egyletre szükség van; szükség van arra, hogy hazánk unitárius hitfelekezete ez egylet által is munkálkodjék Isten országa megalapításán, s munkálkodása által igazolja életrealóságát, hivatását, védelmezze magát a nem szünő félreértések és támadások ellen.

*

*

*

Isten országa megalapításán munkálkodik pedig, ha a vallásos és erkölcsi életet ápolja és emeli. Ez a feladata különben minden keresztény vallásfelekezetnek, mindeniknek lételehez ez adja meg az alapot s terjedéséhez a jogosultságot. De mig az egyik a megállapított credok által kívánja elérni e czélt s elzárja a hiveket a szabad vizsgálódástól, a másik Pál apostól eme kijelentését: „Mindeneket megpróbáljatok s a mi a jó azt megtartsátok“ véve irányadónak a szabad vizsgálódást, a tudomány világosságát felülhelyezi a credokon, mert úgy van meggyő-

zódve, hogy csak az a hitvallás szilárd, csak az termékeny, melyet az ész érlelt meg a szív számára, s csak az az erkölcs nem ingatag, mely az ember összes lelki tehetségeinek mivelése által formált nemes jellemnek, erős akaratnak kifolyása.

Azt mondják, hogy a tudomány kizárja a vallásosságot; sőt vannak emberek, kik hogy tudományosoknak láttassanak, negélyezik a vallástalanságot, s tagadásba veszik Isten lételét. Nő, hát ez megtévedése az észnek, vagy egyszerűen hobort; mert hiszen az Isten nemcsak kinyilatkoztatta magát, hanem kinyilatkoztatja ma is folytonosan és szünet nélkül: itt van szívünk dobbanásában, agyunk működésében, egész lényünkben és a nagy mindenséget alkotó parányokban, ott van a világrendben.

A tudomány nem ellensége a vallásnak, sőt inkább ápolója annak. Igaz, hogy fényében szétfoszlik minden mysterium, mit a szt. atyák költői képzelődése megalkotott, s mikből a vakhit táplálkozik; a tudomány lerontja az emberi tekintély értékét, megsemmisíti a csodákat, széttöri a confessiók bilincseit, meggyengíti a conciliumok határozatait; de eszközli, hogy saját meggyőződésünk legyen, s világosságot terjeszt, hogy e fényben saját szemekkel lássunk, hogy gondolkozzunk, ítéljünk és következtessünk; s végeredményben eszközli, hogy a szív az értelemmel összhangban legyen és ez összhangból támadjon a vallásos érzelem, az igaz valóság.

Ha igaz az, hogy nincs megállapodás a természetben, nem lehet az az ember szívében sem. Minden fejlődik, minden tökéletesedik, s az ember éppen a legtöbb tehetséggel bír arra, hogy fejlődjék, hogy tökéletesedjék, s erre a legbiztosabb út a szabad kutatás, a tudományok ápolása. Az emberi intézmények nem lehetnek tökéletesek, mert alá vannak vetve az időnek, s a korszellem túlszárnyalásának. A mi jó lehet az emberi ész fejlettségének, az emberi vágyaknak és törekvéseknek egy bizonyos fokozatán, az nem elégitheti ki századok multán is az akkor élő és gondolkozó embert. Mozdithatlan egyház ennél fogva nincs, csak hatalommal fentartott egyház.

Vizsgálódjunk tehát, keressük az igazságot, s terjesszük azt, mert ez által erős alapokra építjük a vallást és szilárddá tesszük az erkölcsöt.

De míg mi a lelkiismereti szabadságot és szabad vizsgálódást hirdetjük, egy perczig se feledkezzünk meg az igaz kereszténységet jellemző egy nemes sarkerényről: a türelmességről.

Üssük fel a történelem lapjait s a türelmetlenségből eredett vérontásoknak és kegyetlenkedéseknek oly példái tárulnak elénk, melyektől iszonyodva fordulunk el.

A Krisztus keresztjét a türelmetlenség faragta, a Nero fáklyáit és a középkor máglyáit a türelmetlenség gyújtotta meg, az inquisitiot a türelmetlenség találta ki, s a gályarabok bilincseit a türelmetlenség kovácsolta.

De azok a régi Idők: sötét idők voltak, az akkori kor emberei durva erkölcsök által tűnnek ki, s a durva erkölcsök erőszakoskodásban találták hatalmuk diadalát. Mennyi vér és mennyi köny jelöli az emberiség fejlődése útját ama zord időktől a mai napig! De a tudomány szelidítő és az erkölcsöket nemesítő hatása átalakította s alakítja folytonosan az emberiséget, s a nyers erő sikereit a kultúra lassankint szűkebb és szűkebb térre szorítja.

Ma a mivelt embert a türelmesség jellemzi, s csak annyira vagyunk miveltek, a mily mértékben a más véleményűekkel szemben türelmesek tudunk lenni. A ki türelmes, nagy erényekre képes, míg ellenben a türelmetlen -- nagy bűnök elkövetésére.

Függeszük szemeinket e tekintetben is Jézusra és tanuljunk tőle türelmesek lenni, mert ki a felebaráti szeretetet nemcsak hirdette, hanem minden körülmények között gyakorolta is, ki még a keresztben is imádkozott ellenségeiért, oly példát állított önmagában előnkbe, kit követnünk igazán keresztényi kötelesség.

Mennyi szépet, mennyi jót alkothatni egyenlő akarattal s keresztényi szeretettel; s a béke a szivekben, mily alkalmas arra, hogy a mennyország itt a földön feltalálható legyen. Mert nagyon igaz, mit Heine oly szépen mond: „Arra nézve, hogy az ember a mennyországot oly szépnek lássa, a minő az valóban, szükséges, hogy szívében legyen bár egy darabocsk a mennyországból.“ De hogy birtokába vehesse is azt, arra is szükséges, hogy egy darabocskát mindég a szívében hordozzon.

De bezárom beszédemet egy lelkemben mélyen érzett figyelmeztetéssel: Az unitáriusok törekvéseit két alapelv jellemzi: a lelkiismereti szabadság és a türelmesség. Ne tévesszük ezeket szemünk elől soha!

Borbély Sámuel.

Tájékozásul a Dávid F. Egyletről.

— Az Evangelikus protestans lap Nt. szerkesztőjéhez a Dávid Ferencz Egylet választmánya megbizásából az egyleti titkár az egylet felől tájékoztató levelet irt a lap egyik vezércikkére vonatkozólag, melyben az egyletről tétetett észrevétel. A tájékoztató levelet a nevezett lap közölte volt egyik számában. A levelet egész terjedelmében adjuk, mivel az „Unitárius Közöny“ olvasói is nyerhetnek belőle némi tájékoztatást, s mivel a D. F.-egylet történelméhez adatul szolgál. —

„Vidéki hang a prot. irodalmi Társaság ügyében“ cz. vezércikkben sok figyelemre méltó gondolat, s talán nem egy alapos aggodalom van nyilvánosság elébe bocsátva. Egyik passusára a Nt. szerkesztő ur szives engedelmével, egy néhány sor tájékoztató megjegyzést leszek bátor tenni. A jelzett cikkben ez van mondva: „Az unitáriusoknak is meg van az ők Dávid Ferencz egyletük, mely kizárólag az unitárius felekezet érdekeit szolgálja“ Tény az, hogy a „Dávid Ferencz egylet“ az unitáriusok egylete, mivel unitáriusok alapították, unitárius névvel nevezték el, de azt nem ismerhetem el, hogy „kizárólag az unitárius felekezet érdekeit szolgálja.“ Az unitárius felekezetnek, mint olyannak meg van a maga testülete, mely az egyház ügyeit kormányozza és intézi. Az egyházkormányzó testület olyan szűk keretű, hogy abba aránylag nagyon kevés egyén vehető be. Az egyház tagjai nagy tömege papjára, s a papok önmagukra, könyvtárakra, egy-két folyóiratra s legfennebb egy néhány szomszédra vannak utalva, ha elvontabb vallás-erkölcsi, theologiai, vagy nevelési eszmékkel óhajtanának tüzetesebben foglalkozni. A „Dávid Ferencz Egylet“ éppen azért alakították, hogy nemcsak a papokat egymással, hanem a papokat, világiakat és pedig férfiakat és nőket egyaránt vonjon össze egy társaságba „az unitárius keresztény vallás, a hit és erkölcstudomány és neveléstan körébe tartozó elvek és kérdések tisztázása és terjesztése, a keresztény vallásos és erkölcsi élet ápolása és emelése céljából.“ (Alapszabály 2. §.) A nép értelmi és vallásos nevelésén kívül kötelessége az Egyletnek oda hatni, hogy „a különböző hitfelekezetűek között a kölcsönös szeretet és testvéri érzés ápoltságát.“ (Alapszabály 28. §. g.) Az Egylet rövid három évi működése alatt nem kevesebb figyelembe vette az utolsó, mint az első pontot. Tagjai közé már az első évben nagy örömmel sorozott be ev. lutheránus, ev. reformált, rom. kath. és izraelita vallásúakat.

A Dávid Ferencz Egylet tagjai „a felekezeti öntudat“ ébresztését nem tartották s nem tartják czéljának. Czelnek tartják azt, hogy azzal a

nemcsak materialistikus, hanem tisztán atheistikus tendenciával szemben, a mely ma már nemcsak a philosophusok, hanem a nép között is nagy hódításokat tett, szóval és írásban kimutassák s következőleg meggyőzzék a környezetükbe esőket arról, hogy az Istenben való hit rendkívüli lelki boldogság és üdvesség forrása. Célunk volt s az ma is, hogy hirdessük nyilván, hogy a Jézus Krisztus evangéliumánál éltetőbb táplálékot hiába keres a lélek, mert ebben élet vize van. Meggyőződésünk, hogy „Az, a mire egyenlő akarattal törekednünk kell, a vallás erkölcsi indokainak ismertetése, a vallásos érzelmek sugallása, élesztése és terjesztése. Mindnyájunk előtt tudva van, hogy az erkölcsi kihágások, vétkek, büntettek korunkban mily ijesztő gyorsasággal követtettek el. . . Azt hiszem, nem hibázom, ha valamennyinek alapokát az akaratok gyengeségének, az azokat erősítő vallás-erkölcsi érzelmek apályának vagy éppen hiányának tulajdonítom és felhívást látok benne, hogy egyének s egyetek foglalkodjanak ama kitűzött feladattal.“ (Dr. Brassai Sámuel elnöki megnyitó szavai 1887-ben. Unitár. Közl. I. 5. l.)

Már a legelső alkalommal az a kérdés adta elé magát, hogy a célt elérendő, társulatunknak mely czimet adjunk. Sokak, nagyon sokak ellenvetésével szemben felvettük alapszabályainkba az „unitárius“ szót azért, nehogy még csak árnyéka is érjen annak a gyanunak, hogy mi idegen, vagy „általános“ név alatt a mi specialis eszméinket hirdetjük. Ezt tennünk kellett azért, mert egyeletünk tagjai többségét az unitáriusok közül vártuk s mert tudtuk, hogy célunk munkálásánál azokat az eszközöket kell hogy használjuk, a melyek sajátaink. Ez még nem felekezetiesség, ha csak eszköz és nem cél, már pedig nálunk eddig elé csak eszköz volt. Munkásságunk jellemét világosan illusztrálja az a tény, hogy nyilvános felolvasásaink első terjedelmes programmjába felvettük a Luther életét s ennek eléterjesztésére éppen lutheránus vallásu embert, Grátz Mór kolozsvári lelkészt kértük fel, mint a kiről feltehetjük, hogy jobban s hivebben ismeri, mint mi. Gondoskodtunk arról, hogy valamely vallásos eszmét fejtsen ki ev. reformált vallásu ember, s erre felkértük Dr. Hegedüs István egyetemi tanár urat, ki saját tetszése szerint választotta a „Halhatatlanság kérdése a romaiaknál“ tárgyat. A f. évben még tovább mentünk s nemcsak a két protestáns felekezet, hanem a rom. kath. köréből is igyekeztünk megnyerni felolvasókat, abból indulván ki, hogy a vallás, erkölcs és a nevelés köre elég tágas arra, hogy azon mindnyájan szedhessünk valamely közös értékű virágot — az általános kultúra koszorujába.

Azt hiszem, hogy unitárius vallásu felolvasóink sem éltek vissza mindig szép számmal levő, lutheránus, reformált, rom. kath. és izraelita hallgatóik bizalmával s nemhogy sértették volna, sőt ellenkezőleg, emelték vallásos érzületöket. Erről különben határozottabb tájékozást nyújthatnak nyilvánosság elébe bocsátott felolvasásaink, melyeket ezenel két-két példányban van szerencsém megküldeni a Nt. szerkesztő urnak.

Munkálkodásunknak ez a része a miveltséget illetve, de reméljük, hogy a fő elv ellen nem vétettünk a népszerű irodalom terén kifejtett munkásságunkkal sem. Erről tájékoztat nyújtand „Vallásos és erkölcsös élet ébresztésére“ kiadott „Unitárius Közlönyünk“ első évfolyama. Eltekintve attól a különös szerencsétől, hogy Sántha Károly ev. luth. lelkész ur pályanyertes két költeménye díszesíti az első évfolyamot, Zwingli és Luther élete arcképpel illusztrálva foglal helyet benne. És ez nekünk nem dicsekvésünk, hanem örömünk, valamint örömünk leendene az is, hogy ha híven olvasóink elébe tudnók tárni azokat a historiai jeleneteket, a melyekben Luther a pápai követtel, Dávid Ferencz Meliussal állanak szemben.

Szerény, s még mindig a kezdet nehézségeivel küzdő munkánk közepett lepott meg a „Prot. irodalmi Társaság“ eszméje. Eltekintve attól, hogy Egyletünk tiszteletbeli elnöke főt. Ferencz József püspök ur is alá írta az első nyilvános felhívást, az Unitárius Közlönyben már a megalakulás előtt ezt írta: „A többség bizonyonnyal az eredeti gondolat mellett van s remélhetőleg a szerint is fog határozni. Az nem volna nagy baj, hogy az emberek nem mindenben értenek egyet, de az már igazán sajnálatos volna, hogyha egyben s másban nem egyezés miatt egy oly sokat ígérő szép cél semmisülne meg. Mi abban vagyunk, hogy az unitárius papságnak egész erejével támogatni kell az ügyet.“

Mind ezek talán nem az „unitárius felekezet érdekei“, hanem érdekeink nekünk mindnyájan, a kik keresztényeknek valljuk magunkat s a kik azt óhajtjuk s azt akarjuk, hogy köztünk s híveink között a Krisztus Jézus szelleme legyen élő és ható.

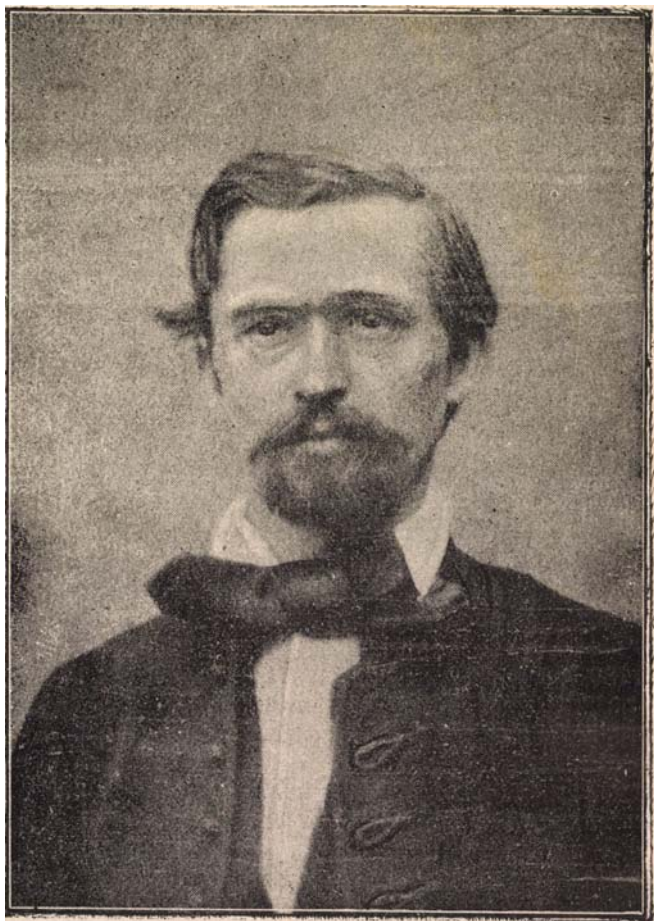
Ez a mi célunk, ilyenek az eszközeink. Mi nemhogy kizárnánk valakit, hanem kérve hívjuk, hogy jöjjön hozzánk és szóljon, mert mi örömmel hallgatjuk. Nemhogy távol tartanók magunkat a mások társaságától, sőt arra bizdítunk mindenkit, hogy keresse az alkalmat a találkozáshoz, az eszmecseréhez s a közös munkához. A mit mondunk s tesszünk, azt sem zárjuk véka alá. Ha senki sem hallgatja meg, az nem a mi hibánk. Ha nem jól értik, vagy félre magyarázzák, kötelességünknek tartjuk megadni a kellő felvilágosítást, a mit, reméljük, jelen sorokkal is sikerült megadnunk, a jelzett cikk írójának, a ki különben, ismétljük, meggyőződésünk szerint, sem sértőt, sem félrevezetőt nem szándékozott mondani, s azért jelen felvilágosító levelet sem fogja sértésnek tartani, a mi tőlünk valóban teljesen távol állott.

Kolozsvárt, 1888. decz. 29.

Boros György,
egyleti titkár.

Kép egy unitárius tanár életéből.

— Marosi Gergely szül. 1832. Megh. 1874. okt. 5. —

A székely ember nem igen dicsekedhetik Kanaán földével, de sokféle jeles tulajdonsággal van megáldva Istentől. E tulajdonságok között első a szorgalom, a mi bőven kipótolja a gazdagon termő földet; azután jó a takarékoság, melylyel csekély vagyonát folytonosan gyarapítja. Ezekhez sorakozik a háznép jövője biztosítására célzó törekvés. Mindenik szép tulajdonság s mégis nem ezek azok, a melyek a székely embert a közönséges emberek sorából kiemelik, hanem egy másik, egy még fontosabb és nemesebb tulajdonság, a szivben és lélekben lakozó vallásos buzgóság: az erkölcsi élet dajkája. E mellett van mindjárt a mive-

Iődésre való hajlandóság, mely ösztönzi haladni a haladó korrál; neveltetni gyermekeiket. E nemes tulajdonok csaknem páratlanlans teszik. Már korán felviszik a gyermeket a falusi iskolába. Nem tudnak eléggé örvendeni, ha a tanítóval találkozá, megdicséri gyermeköket, sőt önmagok is nem egyszer kérdezősködnek utánok. Látva gyermekökben a tanulás iránt való hajlamot, elhatározzák, hogy a falusi iskolánál tovább taníttatják. Ebben a szándékban egyelőre gátlólag áll a szegénység, de végre is a hit, remény győzedelmeskedik. Nagy gondok közt viszi a székely ember iskolába gyermekét. A taníttatás nagyon költséges. És hogy segített és segít a székely ma is magán? Így gondolkozik: ha fiam itthon ül, ugy is ennie kell, igaz, hogy dolgozik is valamit, de azt nélkülözhetem; elviszem tehát a mit itthon megennék, egye meg az iskolában. Azt is tudja, hogy könyvekre s más apróbb iskolai szerekre is van szükség, de erre így biztatja magát: ezt elvonom magamtól. Egy-két év csak eltelik valahogy, s azalatt kitünik, hogy érdemes lesz-e a taníttatásra vagy nem? Ha jól tanul, jutalmat nyer, s segítséget kap, ha nem érdemes jutalomra, akkor sem ment kárba a költség, mert hasznát veszi vagy mint gazdaember, vagy mint iparos.

A székely szülő tekintete elsőbben arra az iskolára fordul, a melyet saját erején teremtett meg Székely-Kereszturon.

A kereszturi iskola létesítésének eszméje a XVIII. száz második felében pendíttetett meg, midőn II. József szabad vallás gyakorlatot biztosított a protestánsoknak a „türelmi rendelet“-ben. Mikor II. József megrendelte, hogy a közigazgatás nyelve a német legyen, több székely unitárius azt indítványozta az ifju növendékek érdekében, hogy építsenek egy normális iskolát a német nyelv tanítása végett, ezt az indítványt 1789-ben a szt-gericzei zsinat el is fogadta. Az 1793-ban H.-Almásón tartott zsinat a sz.-kereszturi iskola építése kérdését ismét szőnyegre hozta; építését elhatározták. De semmi pénz-alappal nem rendelkeztek. Ezen segitendő, az 1794-ben Kolozsváron tartott zsinat gyűjtést rendezett az iskola építési költségeinek fedezésére. A buzgóság és áldozatkészség nem hiányzott; a lelkesedés, melyet a székelyföldi iskola létesítése keltett fel, szép eredményre vezetett, mert az építés már 1794-ben megkezdett. Csiga lassusággal haladtak, de mégis mint a következmények mutatják, egyesek filléreiből felépült a faiskola, melyben mint első tanár Szabó Sámuel 1796-ban megkezdette működését. A faépület csakhamar nem felelt meg a czélnek. Az almásiak, később a homorod szt-mártoniak megkísérlették, hogy az iskola tétetnék át Kereszturról hozzájuk, de nem sikerült. Keresztur fekvésénél, társadalmi életénél fogva legalkalmasabb helynek látszott egy székelyföldi unitárius iskola számára. Szabó Sámuel Koronka József váltotta fel 1813-ban, ő és több érdeklődők már 1818-ban a tanulók nagy száma miatt az iskola megnagyobbítását sürgetik. Ebből kifolyólag a h.-oklándi zsinat ugyanazon évben, a romlandó faiskola helyébe egy kőépület építését határozta. Így jött létre 1823-ig újabb lelkesedés folytán „nem

egyéb fundusból, hanem csupán csak a jóltevő hivek kegy-alamizsnálkodásából“ a 13 lak- és tanszobából álló diszes kőépület, melyet 1833-ban még három szobával toldottak meg. Elkészülvén a szép iskola sok székely szülő gazdag remény és öröm érzések közt vitte gyermekét saját gymnasiumába. (Lásd Ker. Magv. Sándor János cikkét.)

Ily reményekkel vitte A.-Siménfalváról Marosi József is Gergelyt a sz.kereszturi unitárius gymnasiumba 1845-ben. A kis székely fiu eleve-venése, szorgalma, éber figyelme és értelmessége által csakhamar ki-
tűnt társai közül. Munka kedve és szorgalma annyira fejlesztették kü-
lönben is szép tehetségét, hogy vele versenyezni egy társa sem vala
képes. Székely Kereszturon az V. gymn. osztályt kitűnően bevégezte
1852-ben, s ugyan ez év őszén Kolozsvárra ment. Marosi itt is jó kedv-
vel munkált. A leghasznosabb könyvek olvasása által gyarapította ismer-
teit. Nemes versenyre szállt társaival.

Érettségi vizsgát tett 1855-ben kitűnő eredménnyel. Ezután a
papi pályára lépett. Innen az egyházi Főtanács Ferencz Józseffel és
Buzogány Áronnal egyszerre kijelölte a tanári pályára, s egyházi költsé-
gen külföldi egyetemre küldését határozta. A göttingai, berlini és zü-
richi egyetemeken két évet töltött komoly tanulmányozással, nagy gon-
dot fordítva a nyelvészetre. Érdekes fényt vetnek kedély- és gondolat vi-
lágára úti naplója és jegyzetei;*) melyek tele vannak költői gondolatok-
kal. Külföldi útjából haza érkezett 1859-ben, mikor is megválasztatott
tanárnak Sz.-Kereszturra. Itt tágas mező nyílt a munkásságra, mert a
mellett, hogy mint tanító és mint városi polgár bőven el volt foglalva a
tanári és társadalmi teendőkkel, egy tanári lakás építése is függő kér-
dés volt.

Három'évi hasznos munkálkodás után 1862-ben Kolozsvárra ment
tanárnak; honnan négy év mulva 1866-ban ismét Kereszturra jött
igazgató tanárnak. Ime így érkezett vissza, mint legnagyobb oda a hol
az előtt huszonhat esztendővel, legkisebb volt. Megnyílt a mező újra a
munkásságra és tevékenységre. Most már nem mint igazgató, nem mint
tanár, hanem mint építő apostol áll előttünk.

Neveljétek szülők a ti gyermekeiteket. Ez az elv visszhangra ta-
lált sok szülő kebelében s az iskolahelyiség megint nem felelt meg a
kivánalmaknak. Ujabb nagyítása, korszerű átalakítása elkerülhetetlen
szükséggé vált. Itt kezdődik tulajdonképp a Marosi működése. Az intézet
célba vett megnagyobbítása, a közügy szentsége, a székelyföldi uni-
táriusok érdeke tetre hívta. Nagy munka végrehajtására erős lélek ki-
vántatik. Nála nem hiányzott. Azt is érezte, hogy ily nagy munkához
többek közös működése kívántatik. Értekezett e végből a tehetősebb
unitáriusokkal és az iskola iránt érdeklődő más vallásfelekezetűekkel.
Az iskola gondnokával (Daniel Gábor, most egyházi főgondnok), egyet-
értve 1867-ben egy konferenciát hívott össze az iskolaépítés ügyében.

---

*) Főiskolai könyvtár tulajdona.

Az értekezleten, nagyszámu hallgatóság előtt tartott beszédében szivrehatóan festette a szükségét. A lelkesedést fényesen igazolja az eredmény, melyet Marosi tűzszavaira nem csekély mértékben segítettek elé másfelekezetűek is (Gróf Haller, Gyárfás, Pap J. és Lengyel). Az értekezlet megkérte Marosit, hogy a hol lehet, különösen pedig a tehetősebb ekklezsiákat személyesen hívja fel az adakozásra. Örömmel fogadta a megbizást. Mint apostol, fáradságot nem kímélve, sokszor gyenge egészsége kockázatásával is faluról-falura ment. Beszélt, buzdított és lelkesített. Elmondta az intézet hasznát, a felekezet szegénységét; elmondta, hogy a ti áldozatkészségtök tette le az alapot, s tovább is nektek kell építeni. Szavai hatottak mindenütt. Nevezetesen 1867 decz. 26 án Bölönben ezen alapigével: „elvész az én népem, mivel-hogy tudomány nélkül való, az értelem nélkül való nép elvész“ oly lelkesült beszédet tartott, hogy a hallgatók örömmel nyitották meg tárczáikat. Ugyanezt tette szülőföldén Siménfalván s több más székely községben. Egyházköri közgyűléseken sem mulasztotta el megnyitni száját. Oly érdeklődést keltett sok helyt a székely községekben, hogy mindenki igyekezet tehetsége szerint részt venni a közhasznu munkában. Mikor csak lehetett Marosi mindig ott volt a munkánál Egyszer meszet segített oltani, máskor téglát adogatott, s beszélt közben oly érdekesen, hogy mindenki szivesen dolgozott, ismerve munkája erkölcsi értékét Emlékezetben van, hogy egy kereszturi cigány is lelkesen hordta az építő anyagot ingyen a maga silány kosztján. Lelkes fáradozásának eredménye: hogy a diszes kőépület, hasonló szép résszel nagyobbodott. Sokaknak van részök abban, de legtöbbet Marosi tett.

Mint tanár: latint és görögöt tanított. Bámulatos volt hallani, mennyire lelkesült a régi classicus korért. Mikor tárgyi magyarázatokat adott, egyes nevezetesebb csatát úgy beszélt el, úgy fel lelkesült, hogy a falat verte le hadonázó botjával. Minden tanítványa bámuló tisztelettel volt iránta, bár mint igazgató, s mint tanár is a rendetlenséget szigoruan fenytette. A tanítványai részéről tapasztalt kisebb rendetlenség vagy hanyagság is könnyen felingerelte. Ilyenkor szavától mindnyájan reszkettünk. Felindulásán uralkodni is tudott és a nagyhangu feddés egyszerre „fiam így nem élünk meg együtt“ féle szelid hangulatba ment át. Ezzel aztán lekötölte a tanulót, megnyerte bizalmát. Tárgyát kitűnően értette. Sok ismeretéből tapintatosan tudta csak a nekik valót közölni tanítványaival.

Marosi közkedveltségü szónok volt. Az alkotmányos élet kezdetével 1860-ban a sz.-kereszturi ev. ref. templomban sokak előtt feltűnt szabad szellemü szónoklatával. A vidék magasztalta szép gondolkozását. Br. Eötvös József minisztert székelyföldi útjában oly szép szónoklattal fogadta, hogy a miniszter így nyilatkozott: „a mely nép körében ily magas eszméket és tiszta gondolkozást lehet találni, nem féltém a pusztulástól, ily vezérek alatt a népnek biztos jövője van.“

Marosi büszke volt arra, hogy székely, de nem is szerette ezt a

szegény, de becsületos jó népet egy gyermeke sem jobban. Mondhatnám, hogy rajongott e népért. A vidéken majd minden tehetősebb székely embert ismert, örömmel szólította meg, jó kedvvel beszélt nekik mindenről, a mint az alkalom hozta. Elkérdezte minden dolgaikat, vigasztalta, tanította, tanácsokat adott. A tehetősebbeket kérte, hogy fiokat taníttassák. A Fehér-Nyikó vidéke volt eszménye. Több alkalommal lehetett hallani ajkairól a székely költő sorait:

Nyikó mellett születtem én,
Szegény székely barna legény.
Szébb ott még a fűzfa ág is,
Mint másutt a gyöngyvirág is.

Egyszerű szüleilhez annyira ragaszkodott, hogy szeretett neje mellett is anyás-fiu maradt mindig. Boldognak érezte magát egyszerű szülői körében. Ki nem állhatta az olyan felkapott nagy urat, a ki szegény szülőiért nem rajong; elítélte, ki megvetette szülőit. A székely nép, szülői és rokonai iránt való szeretete volt oka bizonyára, hogy sokszor tulságig democraticus volt.

Szép családi életet élt. Nejét, mondják, mint tultakarékos, jó gazdaszonyt róttá meg, hogy annál jobban dicsérje.

A szép lelkű férfit, a buzgó tanárt, a lelkes unitáriust, a tevékeny nagy szorgalmu embert, ki a kereszturi iskola történelmében fényes lapot tölt be, 1874 októberében ragadta ki a halál az élők sorából. Gyászolta jó neje, szép kis leánya, a ki néhány évvel utánna szintén elhunyt; gyászolták rokonai, egyháza, tanítványai és minden jó ember, a ki ismerte. Halála oka mellbetegség volt, a mely végre legyőzte gyenge szervezetét. A sok munka és fáradozás minden esetre sietették halálát. Sándor János, mostani kereszturi igazgató kezdeményezésére több unitárius adakozók kegyelele sirjához szép emlékkövet állított a kereszturi temetőben.

Emlékét ne feledjük el, mert megérdemli az a férfi, ki rövid életében oly sokat tett a köznevelés érdekében. **Osváth Gábor.**

Emlékeimből.

III.

A nyugalom órái kedvező időt szolgáltatnak arra, hogy az emberi gondolatok folyamát a multak medrében szabályosan vezetve, a régieket az újabb nemzedék előtt is nyilván tartani, s a történelem számára a feledés sirjától megmenteni lehessen.

Az öregült életkor csakis erre a szerepkörre van utalva, ezért megkísértem, ha emlékeim szük tárából még egy néhány adatot az „Unitárius Közlöny“ olvasóinak figyelmére méltó ismertetés alakjában bírnék felmutatni.

1885-ben léptem be főiskolánk disztermébe Kolozsvárt, hol mintegy varázsütésre, rohamosan tűntek elő ifjukorom emlékei, melyek azon tanintézet talai közt megfutott iskolai pályámnak élményeit, eseteit tették. Mély bámulatba merültem az „akkor“ és „most“ közt létező különbség felett; s valóban nem közönbös figyelmet keltő, sőt igénylő az a látvány, hogy egy fél száz mit képes alkotni vagy rombolni; szépitni vagy szennyezni; felemelni vagy alásülyeszteni.

Ezen multak feletti ábrándjaimból egyszer nevem éles hangoztatása ébresztett fel, úgy tetszett, mintha azt a régi, szigorú, de jó rendszer gyakorlatát, a szokott névsor olvasását hallanám. Már ajkaimon lebegett a „jelen“ (presens) jelszó, midőn egyszerre harsány hangon zudult fel nevem említése; mire a gyülekezet kezdeményező vezére, tudtomra adá, hogy általános felkiáltással elnökké választattam.

Igy jutott részül nekem az a szerencse s magas megtisztelés, hogy egy ujkori eszme iránt keletkezett mozgalom élén, szerény nevemmel szerepeljek, habár ideiglenesen, érdemek nélkül, öreg korom tekintetéből, vallásomnak s egyházunknak érdekében némi szolgálatot tehessek!

Megnyitva az értekezlet folyamatát, a kezdeményező derék tanár előterjeszté azt a korszerű és jövőre magasztos jelentőségű eszmét, mely megindította az alakító mozgalmat, s mint életre való ig e, testté vált és a létkérdés ez első pillanatában már biztosította a „Dávid Ferencz egylet“ születését.

Ismét elmerültem gondolataim özönében, régi élményeim, s azok képei tünedeztek fel előttem, kikkel személyes ismeretben s érintkezésben voltam; szemeim látták a jelen sebes haladást, hallom a gőzerejű tűzabrakkal táplált vaslovak után futó robogást és a dróton repülő, s a világ véghatáráig ható suttogást, mindezekből a jövő szép reményeknek, régebb csak ábránd képzeteknek, gyors valóságát.

E gondolatfolyamban felmerült az a kérdés: ha tenni akarok valamit, a régieket emlegetsem-e, vagy a jövő szép reményeket fejtegetsem, vagy a kettőt egybefűzve állítsam elő? Igen, ha előregült szellemi tehetségem birna érdekes történelmi adatokat, lelkesítő emlékeket hatáson felsorolni; vagy költői képekbe magasztos reményvirágokat fűzni örökre tartó emlékkoszoruba! Ugy-e kedves olvasók, ilyeneket várnának e száz első tízében született és szinte végéhez ért, s folytonos szolgálatban élt hitrokontól, szolgatárstól, s az egyház munkás nap-számosától. De ki sokat vár, s nagyra számít, gyakran csalódik, azonban megkísértem némely élményeimet vallásfelekezetünk köréből fel-emliteni, s néhány kor- és személyrajzot felmutatni; előadni olyanokat, melyekhez hiteles szóhagyományilag, vagy személyes ismeret által jutottam, s melyeknek emlékét megújítani figyelemre méltónak találom.

A „János Zsigmond“ dicső királyunk védszárnyai alatt hazánkba is beszált, honosult, s igazsága fényével hamar megerősödött unitárizmus, mint e földvilágon minden igazság és tiszta elv, sok kisértésnek s

keserves szorongatásoknak lett kitéve a védhatalom korán bekövetkezett enyészete miatt; de nem akarom a régen multak siralmas emlékeit visszaidézni, melyek közt csoda, hogy élve maradhattak szent vallásunk hitelvei és szabad gyakorlataink! Ha csak a „Keserü Dajka epés méreggel telt emléinek halált hozó kiömléseire gondolunk, mely az erdővidéki és háromszéki legnépesebb és virágzó ekklesiák hiv tagjait vassal és tüzzel pusztította, s a gyengéket kényszerítette hitszegésre“; vagy ha a jesuitai üldözésekre, királyi lepel alatt folytatott irtó üzemekre figyelünk, bizony a gondviselés csoda munkáját látjuk hitfelekezetünk sorsában, mai életében és alkotásaiban, melyeken jelen korunkig mindazon egy színvonalon huzódik át az állhatatos szilárdság s homálytól, titoktól megtisztult elveihez páratlan ragaszkodó kitartás.

Hogy a régibb korban, mostaniakhoz hasonló eszmék ne születtek volna egyházi életünkben, nem állitható, de hogy mégis tetterő, s kitűnő mozgalom nem fejlődött ki, annak is meg van szomorító gyászos oka; mert hiszen erős ész, határozott akarat kis társulatunkban soha se hiányzott, de ezeket a legnehezebb körülmények közt, s válságos időkben, csakis a létfenntartás vette igénybe, fárasztó, gyakran kimerítő küzdelemmel felekezeti, polgári, sőt még uralkodói hatalommal is szembe.

Hat püspöki, s két helyettesi korszakot éltem át egyházunkban; mindenikről néhány adatot felhozni, úgy elhunyt tanárainkról is megemlékezni, gondolom érdekes és figyelemre méltó lesz.

I.

Lázár István püspök.

„Az ember kétszer gyermek — mikor

„Előbb szívja anyatejét

Végül szőlős hegy jó levét.“

Az öregség második gyermekség, s ekkor, a rómaiak szerint jó bor az éltető tej.

Ezen állítás eredeti forrását a tapasztalás bölcs megfigyelése abból fejt fel, hogy a gyermeki élmények, s események az öregeknél mind élénk emlékekben merülnek fel. Az észélesítő jó bor segíti, eleve-níti az ily emlékek kifejlődését.

A gyermekre a szülői tekintély hatása szinte megfoghatatlan; a gyermek látva a szülők örömét, nevet velök, látva sirását, sir velök, a nélkül, hogy tudná miért? — így jutottam én is, alig három éves koromban Lázár István püspök ismeréséhez. Néhai édes atyámat keservesen zokogva sirni láttam, hallottam. Két nagyobb lánytestvérem kérdezé sirása okát, mire felsohajtvá mondá: „Meghalt legnagyobb pártfogóm, jóltevőm, a derék püspök“. A sok harangozásra is emlékszem. — Később iskolás koromban is sokat hallottam jó atyámtól, a felejthetetlen szilárd jellemű, eszes kormányzó, határozott akaratú, s végrehajtó bátorságú püspökről, kinek édes apámhoz nehéz körülményei közt inté-

zett vigasztaló, bátorító és megnyugtató levelét volt szerencsém olvasni és sajnálom, hogy nem bírom a becses, a főpásztori szeretet lelkéből áradozott szép okmányt.

Ebben a gyermeki korban érzett benyomás később, ért koromban is megtartotta hatását s mindig figyelemmel kísértem Lázár István püspöknek bár hol talált munka-hagyományait. — Különösen volt szerencsém azokban lelki gyönyört élvezni az ötvenes évek kezdetén, midőn Székely Sándor püspökkel három esperesi környéket bejárva, minden eklésiában láttam erélyes munkálatainak sajátkezőleg hagyott állandó nyomait. *)

Az a ki nem fáradó munkaerő, melyel birt — és az a lelkesítő szellem, mely mint korszak alkotó hatalom, szerepelt az egyházi téren, irányadó példány lett a későbbi időkre is, úgy hogy máig is az ő alakítása képezi s vezeti a püspöki vizsgálatok rendszerét. — Tekintse meg bárki a mult száz kilenczvenes s a jelen tizes éveiben tett püspöki munkálata hiv bizonyítványait.

Az előbbi időkről csekély adat s mozzanat mutatkozik eklésiai könyveinkben a püspöki eljárásokról; — a Lázár püspök előtt tett intézkedéseknek, kánoni rendelkezéseknek, kebli szorosabb megvizsgálásnak és igazgatási felelős helyi hatóságok újból szervezésének, s alkotmányos berendezésének, szinte semmi nyoma. A számadások rendjén többnyire csak ennyit láthatni: „püspök urunk itt járt“, „itt halt“ vagy „napokig itt volt“ stb, de több helyt s időben se neve, se aláírása nincs, a mellette felvett jegyző írta alá a jegyzőkönyvre vett némely egyszerű rendeléseket — és ezekből kitűnik, hogy azon siralmas időkben a püspöki bejárás inkább élet és hivatali állás fenntartására szolgáltatott módot és szükséges segélyt.

Az erős lelkületű, s tekintélyes jellemű püspöknek közügy iránti határozott buzgóságáról, s férfias bátorságáról még egy emlékadatot kell megemlitenem.

Nem birta tovább némán viselni azt a méltatlan jogsérelmet, melyet templomaink, templomi készleteink, birtokaink és jövedelem forrásaink erőszakos elfoglalásával, az országos törvények által biztosítás ellenére is, a hazai keresztény polgártársak okoztak, s igazságérzetében elhatározta, orvoslás, kárpótlás végett személyesen az uralkodó felséghez folyamodni; de ez erélyes elhatározás elébe gördült azon időkben nagy költségű utazásra szükséges pénzhiány.

Azonban a gondviselés itt is segéd kezét nyújtott, mert egy buzgó hitrokon, látva a fenyegető vészfellegeket, arany összegben tett le a közpénztárba egy alapítványt, oly meghagyással, hogy „azt a status legnagyobb szükségében költhesse el“ és az egyházi főtanács ez életkérdéses ügyet találván legnagyobb szükségnek, elhatározta és utalvá-

---

*) Az egyházi tanácsterem irattárában négy folio jegyzőkönyv van, melyeket a püspöki vizsgálatok alkalmával vététt fel. Mindenik mintaszerű a pontosságban és részletességben. Minden legparányibb dolgot személyesen vizsgált meg.

nyozta amaz aranyos védalapítványt utazási költsékre. (Mennyi volt? és ki gondoskodott így előre a sejtett szükségleteiről?) 1792-ben a januárban tartott főtanácson indítványozta Lázár püspök, hogy követ küldessék a királyhoz, s Sikó Istvánnal együtt ő küldetett fel. (39. p.) Már a juniusi gyűlésen jelentik, hogy az utat megtették s ígéretet kaptak ő felségétől, a ministeriumtól s másoktól is. Lázár püspök jelentése rendjén jelezte, hogy az utazásról gondoskodva van, de hogy ez alatt az uti költséget értette-e, vagy a királyhoz bocsáttatás megnyerését, az nincs kitüntetve. Feltűnő; hogy a jegyzőkönyvben nincs semmi említés a költségről.

Meg tett ez által Lázár István, minden lehető és elhozta az uralkodó hatalom hideg ajkairól szokásos „meglátjuk, megvizsgáljuk“ ígéreteket, melyek azután is többször ismétlődtek kérelmeinkre, de mindaddig függőben áll e jogsérelmi nehéz kérdés, s fájó izgatottságban tartja felekezeti jogos érzelmeinket.

Lázár püspök egyik legfőbb érdeme, hogy a kolozsvári unitárius egyháznak oly diszes temploma van, a milyen a jelenlegi. A lelkes hitek élén a fáradhatatlan püspök állott, mint tervező, mint felügyelő, mint anyagilag is segítő s mint elnök.

Ott áll az alakjában is daliás püspök képe, a Simén Domókos tanártól nyert ötös püspöki képcsoportozatban, méltó második helyén, kinek erélyes jellemét, tekintélyes alakja is kifejezi.*)

Utódja volt egy fia Sámuel, a királyi kormányzéknel titkár (secretarius), kolozsvári iskolánk felügyelő gondnoka, az apának hasonló derék fia, ki lelkes erejét, nagy talentumu képességét az unitárius ifjuság nevelése és czélszerű nevelésére fordított tevékenységében s hatás befolyásában fejtette ki.

Anyyira otthonos volt s élénk emlékekkel birt, az iskolai tantárgyakban az elemiektől a legfelsőbbekig, hogy vizsgák alkalmával, éles észrevételeivel, megjegyzéseivel, s utasító fejtegetéseivel a foglalkozó tanárokat is tulszárnyalta, s az ifjuságot bámuló tiszteletre birta, s nyerte meg. Egyházunk tetemes kárára a 30-ban berontott choleraiban ő esett legelső áldozatul.

Két fia István és Antal a polgári és egyházi térről nyomtalanul tűntek el, — egy leánya lett derék családanya.

Maros-Vásárhelyt.

Gyöngyösi István.

Egyleti élet és munkásság.

Felolvasások. A Dávid Ferencz Egylet sz.-kereszturi fiókja harmadik felolvasó gyűlését ápril 3-án tartotta. Dr. Jankovich Pál kör-

---

*) Lázár István a szabad kőművesekhez tartozott Ó és Pákei József tanár Gr. Bánffy György házánál mint szabadkőművesek (freimauerek) gyakran találkoztak s vendégei voltak. Dr. Brassai megjegyzése. B. Gy.

orvos ur „a vallásos élet külső formái és az egészségügy“ czim alatt, sok tapasztalati és tudományos jártassággal mutatta meg, hogy az egyház némely szertartásai, milyenek főleg a keresztelezés s a templomba járás télen, mily sokszor tesznek káros hatást a csecsemőkre s a felnőttekre is. A ragályos betegségekről, a temetési szertartásokról, a torozásról is sokat mondott el, a mi mind figyelmet és bővebb megbeszélést érdemel. Felkértük a doctor urat, hogy tapasztalatait, nézeteit és javaslatait közölje lapunkkal. Hasonlóan gyakorlati értékű volt Gábor Albert martonosi lelkész felolvasása a „Vadházasságokról.“ Kiindulva abból, hogy a társadalom erkölcsi élete, tisztasága, a családi élet tisztaságával biztosítható, felsorolta azokat a botrányos és káros eseteket, a melyek a vadházasságban élést lépten-nyomon kísérik. Kiemelte Udvarhely megye erélyes felhívását, melyet a községi tisztviselőkhez intézett a vadházasság üldözése végett. Ha számba vesszük a megtartott három felolvasó gyűlés eredményét, örömmel kell kijelentenünk, hogy a D. F. E. ezen fiókja dicséretre és elismerésre méltó munkát végzett, mert figyelmünket arra a térre terelte, melyre napi terhes munkáink közt tán legkevesebbszer tekintünk: a vallás-erkölcsi élet követelményeire. —ó.—

Becses könyvtár jutott a kolozsvári unitárius főiskolai könyvtár birtokába. Sebes Pál közl. ügyi ministeri oszt. tanácsos és Dr. Sebes Károly m. kir. áll. vasutak h. főorvosa, atyjuk néhai Sebes Pál, elébb toroczkói rector, később Tordán gymn. igazgató összes könyveit a főiskolának ajándékozták. A könyvtár nagyobbára a mult százban s a jelen száz elején megjelent magyar műveket, számos régi latin művet tartalmaz, melyek közül több a XVI-ik százdból való ritkaság. Igen becses unitáriumokat tartalmaz a kézirati rész.

Szép tett. A tordátfalvi unitárius egyház, mely sem hivei száma, sem vagyoni állapota szerint nem tartozik az első egyházak közé, a a székely-kereszturi iskolánál felállított tanári szék segélyezésében első lett, a mennyiben felajánlott száz forintot s annak felét már ki is fizette s a másik felét még ebben az évben ki fogja fizetni. Az ilyen tett dicséretre nem szorul s a követést megérdemli. Üdvözljük a tordátfalvi nemes egyházat!

A nemes szív áldozata. Tarcsafalvi Pálffy Dénesné Báró Bánffy Józéfa öngya, egyike azoknak a kegyes nőknek, a kik az Isten oltárára készséggel és bőv mértékben megviszik áldozatuknt. A nemes bárónő legközelebről egy izléses és értékes urasztali poharat ajándékozott a székely-udvarhelyi unitárius l. egyháznak. A husvét ünnepen átadatott az egyháznak. Hisszük s óhajtjuk is, hogy az egyháznak minden hive éljen belőle az Ur asztala áldásával, mert ez az áldozatkész nemes szívnek is bizonytal öröme léssen. A pohár felirata: „A székely udvarhelyi unitárius egyháznak ajándékozta: Pálffy Dénesné, Báró Bánffy Józéfa 1889 ápril 22.“

A „Simén emlék-alap“ ügyét nem rég tárgyalta a „gagy- és nyikó-vidéki papi önképző kör.“ A sirköre begyűlt pénzből a

megmaradott kis összeg a kereszturni takarékpénztárban gyümölcsözik. Kevés ugyan ez összeg arra, hogy jelenleg abból valamely célra valamit fordítani lehetne, de reményli az önképző-kör, hogy ez összeget nevelni fogják első sorban azok, a kik a múlt évben aláírt összeget nem fizették meg s továbbá azok, a kik Simén emlékét nemcsak a felállított sirkővel, hanem irodalmi művek vásárlásával és kiosztásával is fenn óhajtják tartani. — Az önképző-kör a múlt évben felállított sirkövet és a megmaradt pénzt maga gondolja s ha ezt nem tehetné, intézkedni fog más biztos kezekbe tenni le az ügyet. — A nevelni újabb adakozásokat még ez idő szerint Péterfi Lajos tanár ur fogadja el Székely-Kereszturon.

Németh István,
siménfalvi lelkész.

Istent káromolni nem szabad. Egy Benedek József nevű ember többek előtt az Istenről oly káromló szavakat mondott, hogy azon mindnyájan megbotránkoztak. A káromló férfit feljelentették s a kir. törvényszék vallás elleni vétség miatt vád alá helyezte, de tárgyalás után felmentette. Nem így a budapesti ítélő tábla! Ez az első bíróság ítéletét megváltoztatta s a vádlottat a vallás és annak szabad gyakorlata ellen elkövetett kihágásban bűnösnek mondotta ki és 3 napi elzárásra ítélte, azon döntő indokból, hogy vádlott az Istenről, mint az állam által elismert hitfelekezetek vallásos tiszteletének tárgyáról nyilvánosan, meggyalázólag nyilatkozott és ez által közbotrányt okozott. A kir. Curia a kir. tábla ítéletét helybenhagyta (Magy. Közig.) Nagyon helyesen jártak el a felsőbb ítélőszékek. Valóban jó lenne, ha az alsóbb polgári közegek nagyobb gonddal lennének az olyanok megfenyítésére, a kik káromló, gonosz nyelvével az ember legnemesebb érzését, a vallásos érzést botránkoztatják.

Bejelentett Székely-Kereszturról s a vidékről Barabás Lajos lelkész s fiók-egyl. titkár ur s z á m o s uj tagot. Minden héten uj levelező lapot kaptunk. Páratlan buzgóságáért fogadja legszivesebb köszönetünket. G á l Miklós lelkész ur 4, Simó János ur Polgárdiból 15 tagot.

A székely-kereszturi unitár. ekklezsia tornya bebádogozására, febr. 9-én, alulírt által rendezett bálról számadás és köszönet.

Bevétel: 20 kros belépti jegyekből 55 frt 20 kr.; telülfizetésekből 9 frt 91 kr. Sorsjegyekből 15 frt 49 kr. Vendéglőstől 15 frt Összes bevétel 95 frt 60 kr, miből levonva 25 frt 80 kr. kiadást, a jótékony célra maradt 69 frt 80 kr.

Felül fizettek: Gáspár Tamás 50 kr. Wolff József könyvvezető 40 kr. Gombos Sámuel 1 frt Ferenczi Áron 40 kr. Szél Géza 80 kr. Fodor Miklósné 20 kr. Szabó Pál 40 kr. Varga Mózes 20 kr. N. N. 20 kr. Burszán M. 5 kr. Török Béla 20 kr. Gálfi Ádám 40 kr. Veress Sándor 20 kr. Br. Samczra Gusztáv 40 kr. László József 60 kr. Major Mátyásné 30 kr. Fodor András 5 kr. Fodor György 40 kr. Jäger József 20 kr. Plucz 20 kr. ifj. Patakfalvi Mózes 20 kr. Benkő Mihály 20 kr. Major Ferenczné 20 kr. Török Bodog 20 kr. Sándor János 1 frt. Bedő Dénes 60 kr. Rafaj Károly 21 kr.

Gombos Sámuelné és Belle Lászlóné buzgó hitrokonaink fáradhatatlan igyekezettel 57 helyről 161 drb nyeremény-tárgyat gyűjtöttek s azon kívül pénzt Binder Lajosnétól 40 krt. Keresztes János 50 kr. Sófalvi Lajos 20 kr. Kovács Béláné 20 krt.

Barabás Lajosné és Péterfi Lajosné, mint pénztárnok és ellenőr fáradoztak a jótékony cél érdekében.

Mind felülfizetők, mind az evangéliumi Márthák és Máriák erényeivel ékeskedő, s a rendezésben rendkívüli buzgalmat kifejtő asszony atyámfiái fogadják, ekklézsiám nevében, hálás, meleg köszönetemet. Sz.-Keresztur, febr. 25. 889. Barabás Lajos, unitár. lelkesz.

Hazánk és a külföld.

— Angliában évenként száz millió forintot fordítanak jótékony célra. Az összegnek több mint egy harmada Londonban gyűl össze. — Az Egyesült Államokhoz közelebről négy új állam csatoltatott, melyeknek a területe akkora, mint Francia, Olasz, Görög-országok Sweiz és Portugal területe együtt véve.

Egy író a londoni „Christian“ cz. ujságban az unitárius haladásról ilyen bátorító szavakkal ír: csak kevés évvel is ezelőtt minden hanyatló „ismus“ között az „unitárismus“ talán leginkább hanyatlott. Ma már nyílt és titkos hívei ezerekre mennek. Ennek igazolására ajánlja, hogy az olvasó kérdezze csak meg saját papját s meg fogja látni, hogy a Krisztusról, az Isten szaváról s a megváltásról lényegileg éppen úgy vélekedik, mint az unitáriusok.“

Irodalom.

A „Család és Iskola“ nevelés-oktatásügyi szakközlönyből a f. évben már 9 szám jelent meg. Mindenik nagy gonddal van szerkesztve s sok hasznost tartalmaz. A legújabb számban Kovácsi Antal, lapunk dolgozótársa kezd meg egy cikksorozatot a közoktatási miniser mult évi jelentéséről. Azonkívül egy cikksorozatban Dr. Havas Gyula javasolja, hogy a testi nevelés tétessék államivá; a tudásvgy fejlesztéséről ír Zajzon Dénes s a kátrány-festékről Dr. Koch Ferencz. A közlöny ára egy évre 3 frt, s ezt valóban megéri.

 Éppen most jelent meg: „Az unitárius vallás fő elvei“ Egy egyházi beszédben írta: Boros György theol tanár. Kapható szerzőnél és a helybeli könyvkereskedőknél. Ára 30 kr.

T A R T A L O M.

Jónás. (Költ mény.) Dr. Nagy M.	89	Emlékeimből. III. Gyöngyösi I.	101
Feladatunk Borbély Sámuel	90	Egyleti élet és munkásság . . .	105
Tájékoztásul a Dávid F. Egyet- letről. Boros György	94	Hazánk és a külföld.	108
Kép egy unitárius tanár életéből. (Arczképpel.) Osváth Gábor.	97	Irodalom	108